Školní program proti šikaně

Gymnázium Turnov

(příloha školního programu prevence)

Školní program proti šikaně slouží k zajištění bezpečnosti a ochraně zdraví studentů v průběhu vyučování, k vytvoření příznivého klimatu ve škole a předcházení vzniku rizikového chování.

Program proti šikaně je vypracován na základě Metodického pokynu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování ve školách a školských zařízeních č. j. 21149/2016 a Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č. j. 21291/2010-28 Metodického pokynu MŠMT proti šikaně 2016.

I. Vymezení pojmu šikana

Šikanování je jakékoli chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Zahrnuje jak fyzické útoky např. v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Šikana se může realizovat rovněž prostřednictvím elektronické komunikace (tzv. kyberšikana).

Stádia šikany

1. **Ostrakismus**
   - nejnižší stupeň, jedinec je vytlačen z kolektivu, nikdo se s ním nebaví, pomluvy a zesměšňování oběti
2. **Fyzická agrese a manipulace**
   - přitvrzování projevů - výhružky, nadávky, fyzické útoky od agresora

Stadium 1 a 2 se většinou řeší metodou usmíření.

3. **Vytvoření jádra**
   - tvorba uskupení kolem agresora, ve třídě se utvoří skupina, která „vládne“
4. **Většina skupiny přijímá normy agresorů**
   - role ve třídě rozděleny na „ pány a otroky“, i mírní a slušní žáci začínají být krutí
5. **Totalita**
   - dokonalá šikana, brutalita se stává normou pro celou skupinu, oběti řeší utrpení únikem do nemoci, odchodem ze školy atp.

Čím dříve se na šikanující chování přijde, tím snazší je vyšetřování i náprava.

II. Opatření proti šikaně ve škole

1. Na škole funguje školní poradenské pracoviště.
2. Odmítáme jakékoli projevy násilí mezi žáky.
3. Školní řád nastavuje konkrétní pravidla chování.
4. Klasifikační řád stanovuje sankce za porušení pravidel.

5. Žáci s třídním učitelem vytvářejí třídní pravidla podporující spolupráci a rozvoj pozitivního klimatu ve třídě.
6. Monitorujeme prostory školní budovy (kamerový systém, dohled pedagogů).
7. Funguje vzájemná informovanost mezi pedagogy.
8. Zaměstnanci školy monitorují varovné signály vzniku šikany.
9. Třídní učitelé pořádají třídní akce na podporu vztahů mezi žáky.
10. Organizujeme cílené preventivní programy.
11. Spolupracujeme se specializovanými institucemi (PPP, OSPOD).
12. Škola má ve školním řádu zpracovaná pravidla používání informačních a komunikačních technologií.

III. Krizový plán proti šikanování

Metodika první pomoci pedagogů při šikaně zahrnuje následující kroky:

1. **Diagnostika šikany**
   Pracovníci školy se snaží sledovat chování žáků v různých situacích během výuky, obědů, přestávek, akcí školy atd.

   Varovné signály šikany:

   - žák vchází do třídy s učitelem, postává v blízkosti učitele na chodbě
   - žák je osamocený, nemá kamaráda
   - žák nechodí na tělocvik, má nadměrnou absenci
   - zhoršení prospěchu žáka, pokles pozornosti
   - přehlížení žáka
   - kanadské žertíky a zesměšňování
   - jednostranné pošťuchování
   - mnohdy nevysvětlitelné útočení oběti proti spolužákům

2. **Metody vyšetřování, nápravy a léčby**

   Metody vyšetřování a nápravy jsou voleny dle závažnosti šikanování. Pro případ výskytu šikany je na škole ustanovena skupina osob zodpovědná za její řešení tzv. **výchovná komise**, kterou tvoří vedení školy, školní metodik prevence, výchovný poradce, školní psycholog a třídní učitel. V případě složitějšího řešení se škola obrací na další orgány, instituce a odborníky (středisko výchovné péče, pedagogicko-psychologická poradna, okresní metodik prevence, OSPOD, Policie ČR).

Postupy řešení šikany:

A - situace, které škola zvládne řešit sama

1. Odhad závažnosti a stanovení formy šikany.
2. Rozhovor s informátory a oběťmi.
3. Nalezení vhodných svědků.

4. Individuální rozhovory se svědky (nepřípustné společné vyšetřování agresorů a svědků, nepřípustná konfrontace oběti a agresora).
5. Ochrana oběti.
6. Předběžná diagnóza a volba ze dvou typů rozhovorů:
   a) rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory – směřování k metodě usmíření
   b) rozhovor s agresory – směřování k metodě vnějšího nátlaku
7. Realizace vhodné metody:
   a) metoda usmíření
   b) metoda vnějšího nátlaku (výchovný pohovor nebo výchovná komise s agresorem a jeho rodiči)
8. Třídní hodina:
   a) efekt metody usmíření
   b) oznámení potrestání agresorů
9. Rozhovor s rodiči oběti.
10. Třídní schůzka.
11. Práce s celou třídou.

B – situace, které škola nezvládne řešit sama, je nutná pomoc zvenčí

1. Zvládnutí vlastního šoku – bleskový odhad závažnosti a formy šikany.
2. Bezprostřední záchrana oběti, zastavení skupinového násilí.
3. Zalarmování pedagogů na poschodí, informování vedení školy.
4. Zabránění domluvě na křivé skupinové výpovědi.
5. Pokračující pomoc oběti (přivolání lékaře).
6. Oznámení policii, paralelně navázání kontaktu se specialistou na šikanování, informace rodičům.
7. Rozhovor s obětí a informátory.
8. Individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky.
9. Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi agresory, nikdy nekonfrontovat agresora s obětí.
10. Metoda vnějšího nátlaku.

Během všech rozhovorů je vytvářen zápis, který podepisuje žák i všichni zúčastnění. Zápis z rozhovoru umožňuje dokladovat situaci, sledovat vývoj a navrhovat vhodná řešení a nápravná opatření. Zároveň zajišťuje transparentnost celého procesu.

Nápravná opatření

1. Výchovná opatření.
2. Snížení známky z chování.
3. Převedení do jiné třídy na jiné škole.
4. Ředitel školy doporučí rodičům agresora dobrovolné umístění do SVP.
5. Ředitel školy podá návrh OSPOD k zahájení práce s rodinou.
6. Škola umožní agresorovi individuální výchovný plán.

7. Následná dlouhodobá práce s obětí a agresorem.
8. Práce s celým třídním kolektivem.

Spolupráce se specializovanými institucemi

- PPP, SVP
- pediatři, odborní lékaři, psychologové, zařízení s odbornou poradenskou a terapeutickou péčí

Ohlašovací povinnost školy

1. Dojde-li v souvislosti se šikanou k jednání, které by mohlo naplňovat znaky trestného činu nebo přestupku, oznamuje škola Policii ČR.
2. Dojde-li k šikaně v průběhu vyučování nebo na akci školy, oznamuje třídní učitel zákonnému zástupci agresora i oběti.
3. V případě podezření, že je dítě v ohrožení proto, že ho ohrožuje někdo jiný nebo samo sebe, oznamuje škola na OSPOD.

Odpovědnost rodičů

1. Rodiče zodpovídají za zdravý vývoj dítěte.
2. Podezření na šikanu oznamují rodiče třídnímu učiteli nebo řediteli školy.
3. Rodiče jsou informováni o průběhu vyšetřování.

Šikana zaměřená na učitele

1. Zajištění bezpečí a odborné pomoci pro pedagoga.
2. Zajištění dohledu ve třídě.
3. Izolace agresora.
4. Zajištění bezpečí pro ostatní žáky ve třídě.
5. Vyšetření sociálních vztahů ve třídě odborníkem.
6. Zajištění programu selektivní nebo indikované primární prevence ve třídě.
7. Řešení situace s žáky, rodiči, ostatními pedagogy.

Zdroje:

- KOLÁŘ, Michal. *Bolest šikanování*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001.
- KOLÁŘ, Michal. *Nová cesta k léčbě šikany*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011.
- Metodický pokyn MŠMT k prevenci a řešení šikany 2016.

Vypracovali: Mgr. Andrea Bucková
Mgr. František Záleský